

Відбір навчального матеріалу для формування англomовної лексичної компетенції у студентів-економістів

У контексті навчання іноземної мови студентів немовних вищих навчальних закладів (ВНЗ) актуальним завданням є оволодіння ними знаннями фахової терміносистеми і набуття вмінь використовувати вузькоспеціалізовану лексику для виконання навчальних професійно орієнтованих завдань, спрямованих на подальше спілкування у виробничих ситуаціях. Виконуючи зростаюче соціальне замовлення на підготовку таких спеціалістів в умовах розширення міжнародних економічних зв'язків, нормативні документи Міністерства освіти і науки України: Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напряму 0501 „Економіка і підприємництво” з навчальної дисципліни „Іноземна мова професійного спрямування” та Програма з англійської мови для професійного спілкування (2005 р.) визначають предметом навчання майбутніх фахівців спеціальну галузеву лексику. Тому для дослідження шляхів формування англomовної лексичної компетенції необхідно визначитися з питанням відбору навчального матеріалу для навчання студентів немовних ВНЗ термінологічної лексики за фахом підготовки, що й становить мету цієї публікації.

Проблему відбору навчального матеріалу та визначення змісту навчання студентів відображено у працях таких дослідників як Т.О.Вдовіна, Н.Д.Гальскова, Н.І.Гез, Г.А.Гринюк, Л.Ю.Куліш, Б.А.Лапідус, М.В.Ляховицький, О.С.Можаяєва, Л.П.Смелякова, С.К.Фоломкіна, Ch. Vignifit, D.Nunan, M.West та багатьох інших, що становить теоретичне підґрунтя для вирішення поставленого завдання. Окрім аналізу науково-педагогічної літератури, для обґрунтування проблеми проведення відбору лексичного матеріалу слід також керуватися положеннями Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, згідно з якими основні стратегії відбору лексики включають відбір усних і писемних іноземних автентичних текстів та відбір ключових слів у тематичних полях з урахуванням професійних потреб тих, хто вивчає іноземну мову. З огляду на це спочатку ми розглянемо питання відбору автентичних фахових текстів як основних джерел термінологічної лексики, призначеної для засвоєння студентами немовних ВНЗ, зокрема на старшому ступені навчання. Згодом ми перейдемо до висвітлення відбору власне галузевої лексики. На думку Т.С.Серової, вона „відбиває основні поняття, провідні референти тексту і складає його

смыслову цілісність”, яка являє собою „дугу” стягнення всього тексту, „внутрішню його силу”, що організує текст в єдине цілісне утворення,¹ і яка є навчальним матеріалом для забезпечення фахово спрямованої іноземної підготовки майбутніх спеціалістів.

З висновків спеціальних досліджень (О.В.Баланаєва, К.Я.Кусько, С.К.Фоломкіна, N.Brieger, T.Hutchinson, M.Lewis, A.Waters, P.Wilberg та ін.) випливає, що тексти за спеціальністю вважаються не лише основним джерелом для накопичення фахового термінологічного словника студентів немовних ВНЗ, але й засобом становлення та розвитку їхньої професійної майстерності, сприяють підвищенню культури термінологічного спілкування та професійно орієнтованої ерудиції. Іншими словами, фахові тексти задовольняють інформаційно-пізнавальні потреби студентів, служать опорою для стимулювання навчальної мовленнєвої взаємодії студентів на професійну тематику, доповнюють їхні знання з фаху шляхом відтворення та смислової переробки отриманої інформації, розширюють комунікативну спроможність студентів до реального спілкування.

Як зазначає Г.В.Барабанова, у немовному ВНЗ „пріоритет під час добору автентичних текстів повинен віддаватися істинним автентичним текстам”². Йдеться про те, що такі тексти є універсальною дидактичною одиницею професійно орієнтованого навчання, оскільки дозволяють з'єднати в єдине ціле два найважливіші напрями у навчанні іноземної мови: пізнання системи формально-мовних засобів і пізнання норм та правил спілкування, мовленнєвої поведінки в соціокультурному контексті країни, мова якої вивчається³. По-друге, автентичні фахові тексти також дають фактологічний матеріал для організації навчального спілкування, у якому актуалізуються соціальна роль, професійний статус, стереотип поведінки, комунікативна компетентність його учасників. Отже слідом за Л.М.Босовою вважаємо, що тексти виступають комунікативними одиницями двох рівнів: *когнітивного*, який служить для інтенціонального і змістового наповнення акту комунікації, тобто розглядається як ієрархія комунікативно-пізнавальних програм, і *лінгвістичного*, який відображає мовні й мовленнєві форми втілення цих програм⁴.

Узагальнюючи викладене вище, доходимо висновку, що доцільність відбору й використання автентичних

¹ Серова Т. С. Психологические и лингводидактические аспекты обучения профессионально-ориентированному чтению в вузе. – Свердловск: Изд-во Уральского университета, 1988. – С. 60.

² Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: Монографія. – К.: Фірма «ІНКОС», 2005. – С. 101.

³ Мазунова Л. К. Текст как культурно-языковое пространство и единица обучения иностранному языку и культуре // http://www.nic.bashedu.ru/str_n_col/vestnic/magaz1_4/mazun.htm

⁴ Босова Л. М. Социолингводидактические аспекты формирования межкультурной компетенции // <http://www.aomai.ab.ru/Books/Files/2000-04/39/Pap39.htm/>

англомовних текстів у процесі навчання студентів немовних ВНЗ обумовлюється наступними чинниками:

- Автентичні англomовні тексти є цінним інформаційним та пізнавальним матеріалом, який доповнює отримані студентами під час вивчення спеціальних дисциплін знання, забезпечує дію принципів міжпредметної координації та професійної спрямованості навчання ділової іноземної мови.
- Тексти за фахом є зразками наукової прози, моделлю викладу основних теоретичних понять і категорій засобами іноземної мови, що може служити взірцем створення власного вторинного тексту при написанні рефератів та інших творчих завдань, опорою для формулювання думок і мотиваційним поштовхом для виходу у мовлення.
- Автентичні тексти є джерелом словникового запасу студентів з фаху, прикладом вживання термінологічної лексики у контексті, що допомагає конкретизувати значення слів, пояснити й уточнити випадки їх вживання у відповідності до ustalених мовних норм і стандартів.
- Тексти служать стимулом для інтелектуальної та мовленнєвої активності студентів під час інтерактивної комунікації на основі прочитаного, забезпечуючи їх, окрім широкого діапазону термінологічної лексики, ще й мовленнєвими формулами наукового реєстру, моделями поведінки у діловій комунікації, стереотипними фразами, тобто інструментами для продукування висловлювань у післятекстовій діяльності.

Охарактеризувавши властивості автентичних спеціальних текстів у цілому, визначимо їхні жанри, які доцільно використовувати під час відбору й організації навчального матеріалу, необхідного для формування іноземної лексичної компетенції у майбутніх економістів. Аналізуючи наукову літературу та керуючись програмними вимогами, можемо вважати, що навчальний матеріал професійної сфери студентів-економістів передусім повинен базуватися на таких спеціальних англomовних текстах як монографії, матеріали наукових конференцій, публікації результатів теоретичних і експериментальних досліджень, аналітичні статті у періодичних фахових виданнях (наприклад, *The World Economy, The American Economic Review, The Economist, Review of World Economics, The Economic Journal, Oxford Economic Papers, Economic Notes, Economic Policy, Journal of Economics & Management Strategy* та ін.) або в мережі Інтернет¹. Специфікою означених вище текстів є насиченість відповідними термінами, які розкривають наукові поняття і дають їм однозначне трактування. Тематика автентичних економічних текстів науково-академічного стилю охоплює вузькоспеціалізовані проблеми, що відповідає близькості професійних інтересів і пізна-

вальних потреб студентів-економістів. Такі тексти науково-економічного дискурсу є інформативними й повноцінними щодо свого композиційного оформлення, чим забезпечується можливість для реального іноземного спілкування і засвоєння спеціальної лексики.

Джерелом поповнення словникового запасу студентів-економістів є також автентичні англomовні матеріали у формі ділових листів, контрактів, угод, декларацій, рекламних проспектів фірм і компаній, протоколів ділових зустрічей, прайс-листів, анотацій і звітів про виконання проєктів, електронних повідомлень інформаційного характеру тощо. Такі багатогранні автентичні матеріали взяті з реального життя і не створені спеціально з метою навчання іноземної мови. Вони містять виражену термінами фактологічну інформацію і є зразками мовної норми іноземного ділового стилю спілкування, а також несуть екстралінгвістичну інформацію, яка, як відомо, є мотиваційним рушієм при навчанні іноземної мови. Вважаємо, що означені вище оригінальні джерела повинні служити предметною наочністю для стимулювання вживання лексики у мовленнєвих ситуаціях професійної орієнтації і бути адекватними засобами для підвищення інтересу студентів до вивчуваного матеріалу, тобто англійських економічних термінів.

Далі перейдемо до визначення критеріїв відбору фахових текстів. Дослідники, які займалися вивченням цієї проблеми (Г.І.Бородіна, О.В.Литвінова, Т.С.Серова та ін.), в основному орієнтувалися на відповідність текстового матеріалу цілям навчання читання. У спеціальній літературі виділяються такі критерії відбору як *ситуативність*, тобто зв'язок з визначеними типовими ситуаціями спілкування; *ілюстративність*, тобто здатність тексту ілюструвати дану ситуацію; *пізнавальна цінність*, яка важлива в інформативному і в соціокультурному плані; *доступність*, тобто відносна, перш за все змістова простота, яка дозволяє студенту розуміти професійно орієнтований текст; *методична цінність*, тобто насиченість тексту мовними одиницями: термінами, професіоналізмами, мовленнєвими кліше і структурами; *лінгвістична цінність*, тобто відповідність текстового фрагмента таким ознакам як комунікативна і смислова цілісність, змістова і структурна зв'язність і завершеність. У контексті нашого дослідження важливими й доцільними видаються визначені О.О.Коломіною *мовні критерії*, *критерії змісту* та *кількісні критерії*² відбору автентичних текстів.

Провідним критерієм при відборі автентичних текстів є *критерій змісту*, тому що читання як вид мовленнєвої діяльності спрямоване на вилучення змістової, а не лінгвістичної інформації³. З іншого боку, критерій змісту визначає цінність тексту не лише як навчального матеріалу для читання, але й дозволяє передбачити, яку термінологічну лексику слід відібрати, щоб забезпечити

¹ Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів. – К.: Ленвіт, 2005. – С. 9-10.

² Коломінова О.О. Методика формування соціокультурної компетенції учнів молодшого шкільного віку у процесі навчання усного англomовного спілкування: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / КДЛУ. – К., 1998. – С. 62.

³ Бирюк О.В. Критерії відбору автентичних англomовних публіцистичних текстів для формування у майбутніх учителів соціокультурної компетенції у процесі читання // Вісник КНЛУ. Серія: Педагогіка і психологія. – 2005. – Випуск 8. – С. 152.

студентам розуміння здобутої з тексту інформації та її використання шляхом обговорення і критичного аналізу прочитаного. Отже від змісту тексту залежить ефективність організації навчальної інтерактивної діяльності з розуміння смислової інформації та результативність засвоєння термінологічної лексики при вживанні її у висловлюваннях студентів. Якщо зміст тексту не задовольняє пізнавальних потреб студентів, то з ним, як зазначають деякі дослідники, слід працювати як з „матеріалом” (лексичним, граматичним, логіко-структурним) для побудови інших текстів (наприклад, реферати з теми наукового дослідження, доповіді на конференцію, курсові і дипломні роботи тощо). В такому випадку створення нового тексту передбачає активізацію термінологічної лексики в усному і писемному мовленні та набуття студентами комунікативної спроможності користуватися термінами у діловому спілкуванні й обміні професійною інформацією, що відповідає завданням формування англомовної лексичної компетенції.

Критерій змісту також враховує наявність у текстах таблиць, схем, графіків та інших паратекстуальних засобів, які сприяють кращому розумінню студентами термінологічних одиниць та вираженій за їхньою допомогою фахової інформації, служать засобом підвищення „мотиваційної спроможності” (термін Л.П.Смелякової) тексту при його читанні і творчій інтерпретації в інтерактивній діяльності. Фахова лексика, відібрана з текстів, які ілюструють і візуалізують вербальну інформацію, забезпечує потреби студентів-економістів у розширенні їхнього професійного словника та зумовлює активізацію фонових знань і стимулювання інтересу до своєї професії, формує не лише лексичну компетенцію, але й створює передумови, за О.Б.Тарнопольським, для формування широкої професійно орієнтованої комунікативної компетенції. Таким чином проаналізований під кутом зору нашого дослідження критерій змісту визначає здатність тексту бути ще й стимулом для породження власного висловлювання з використанням галузевої термінології, що важливо для реалізації комунікативних намірів під час спілкування студентів на фахові теми у професійних ситуаціях сфери діяльності економістів.

Урахування мовних критеріїв відбору фахових текстів передбачає аналіз кількісних і якісних характеристик одиниць спеціальної лексики, її граматичного оформлення та усвідомлення виділених дослідниками стилістичних рис тексту – „офіційність, стандартизованість, логічність, нейтральність, стислість, ефективність, які реалізуються за допомогою позамовних і мовних засобів”¹. Отже мовний критерій дозволяє диференціювати й виділити термінологічну лексику з масиву тексту з урахуванням її лінгвістичних особливостей і структури, що важливо для побудови граматично правильних та логічно змістовних висловлювань на професійну тематику, адекватного й

доцільного вживання термінів у письмовій формі (наприклад, при заповненні документації). Застосування мовних критеріїв при відборі фахових автентичних текстів дозволяє побачити функціонування термінологічної лексики у різних контекстах, словесних сім'ях і парадигматичних зв'язках, показує багатство семантичних полів термінологічного лексикону підмови спеціальності. Мовний критерій відбору фахових текстів, що відображає функціональну здатність тексту до забезпечення студентів ілюстраціями вживання лексики у контексті, дає можливість виділити лексико-семантичні поля термінологічної лексики підмови економіки та згрупувати її за тематикою навчальних модулів, передбачених Робочою програмою. Тому мовні критерії відбору фахових текстів є важливими з огляду забезпечення необхідної студентам термінологічної лексики, що репрезентує відповідну галузь наук.

Розглядаючи кількісний критерій відбору фахових текстів, слід пам'ятати про те, щоб вибірка була достатня і дозволяла охопити тексти всіх зазначених вище жанрів. Іншими словами, дотримання кількісного критерію відбору фахових автентичних текстів вимагає визначення масиву текстів, який би був достатнім і репрезентативним джерелом термінологічної лексики, охоплював широкий діапазон термінів відповідного профілю. Як було доведено дослідниками (В.О.Кудряшова, О.С.Малюга, С.В.Подолкова, Н.С.Саєнко), для проведення лінгвістичного аналізу текстів на предмет частотності термінологічної лексики і виділення автентичних мовних одиниць, важливих і необхідних для використання у практиці усного і писемного спілкування під час вирішення комунікативних завдань, достатньою є вибірка у кількості 200-250 текстів².

Здійснений вище аналіз критеріїв відбору фахових текстів підводить теоретичну базу для практичного його проведення і дозволяє перейти до опису відбору власне галузевої лексики, необхідної студентам для розуміння прочитаного тексту, стимулювання його обговорення в інтерактивній навчальній діяльності, тобто для практичного оволодіння термінологією підмови спеціальності. Очевидно, що вивчення термінологічної лексики відповідно до фахової підготовки студентів у немовному ВНЗ, а відтак і формування їхньої іншомовної лексичної компетенції, буде тим успішнішим, чим краще зроблений відбір і методична класифікація лексичного матеріалу, що залучається до навчального процесу.

Насамперед визначимо одиницю відбору. Ґрунтуючись на результатах наукових досліджень у галузі навчання фахової лексики (І.В.Баценко, В.Д.Борщовецька, В.Є.Горбачов, Ю.Г.Давидова, О.Ю.Долматовська, Н.Є.Лаптева, Л.Ф.Манякіна, Е.В.Мірошніченко, Л.І.Морська, В.Ф.Мурзова, Н.Л.Папкович, О.П.Петращук, Є.Д.Розанов, Н.О.Сайгушева, С.Т.Семенова,

¹ Устименко О. М. Лінгвістичні передумови навчання створення зовнішньоторговельної документації англійською мовою // Вісник КНЛУ. Серія: Педагогіка і психологія. – 2003. – Випуск 6. – С. 241.

² Малюга О. С. Лінгвістичні характеристики наукової англомовної статті аграрного профілю // Вісник КНЛУ. Серія: Педагогіка і психологія. – 2004. – Випуск 7. – С. 135.

С.М.Степашенко, Н.С.Форкун, О.В.Чічкова, І.С.Чудінова та ін.), одиницями відбору такої лексики вважаємо **терміни-слова** і **терміни-словосполучення**. Далі перейдемо до розгляду проблеми визначення критеріїв, якими, на нашу думку, доцільно керуватися при відборі термінологічної лексики підмови економіки.

У сучасній методиці відбір лексики пропонується здійснювати як на основі принципів, так і критеріїв відбору. Дослідники (Ю.Г.Давидова, І.Ф.Динабург, В.Ф.Мурзова, Н.С.Форкун, С.П.Шатілов та ін.) пропонують цілу низку **принципів** відбору спеціальної лексики: системності, нормативності, функціональної значущості, єдності мовної системи і мовленнєвої діяльності, частотності, мінімізованого представлення навчального матеріалу, навчально-методичної доцільності, комунікативної цінності, сполучуваності, словотвірної цінності, багатозначності, принцип виключення синонімів та інтернаціональних слів, тематичності, стилістичної необмеженості, семантико-контрастивної цінності тощо.

Інші дослідники (В.А.Бухбіндер, Л.Ф.Манякіна, Е.В.Мірошніченко, Л.І.Морська та ін.) виділяють **критерії** відбору лексики, такі як семантичної цінності, словотвірної здатності, сполучуваності, частотності, стилістичної диференційованості, професійної спрямованості, адекватності навчального матеріалу, практичної необхідності, тематичності, розповсюдженості, комунікативної цінності, поширеності у спеціальних текстах.

Узагальнюючи наведені вище принципи і критерії, які *служать вимогами щодо добору лексики на основі її типових показників та ознак*, ми, вслід за Л.Ф.Манякіною, при відборі англійської термінологічної лексики підмови економіки з фахових різножанрових автентичних джерел науково-економічного дискурсу пропонуємо керуватися такими критеріями: 1) професійної спрямованості; 2) адекватності навчального матеріалу цілям навчання; 3) частотності; 4) практичної необхідності; 5) тематичності. Вважаємо, що означені вище критерії відбору фахової лексики лежать у площині цілей і завдань методики професійно орієнтованого навчання іноземної мови та формування лексичної компетенції. Проаналізуємо їх.

Критерій професійної спрямованості під час відбору термінологічної лексики проявляється в тому, що кожна одиниця відбору розглядається з точки зору її важливості для правильного розуміння й адекватного сприймання науково-економічного тексту і забезпечення подальшого використання термінів у спілкуванні на теми, які близькі до професійної діяльності майбутніх економістів. Відібрані згідно цього критерію лексичні одиниці повинні надавати студентам можливість виконувати передбачені програмними документами навчальні завдання (наприклад, читати автентичні спеціальні

тексти і проводити їх обговорення, готувати доповіді й виступати на студентських наукових конференціях тощо). З іншого боку, відібрана на основі критерію професійної спрямованості лексика має бути орієнтована на те, щоб підготувати студентів до самостійного використання англійської економічної лексики у майбутній діяльності (наприклад, при укладанні контрактів, проведенні переговорів або ділових зустрічей з іноземними фахівцями).

Критерій адекватності навчального матеріалу цілям навчання передбачає відбір лексичних одиниць, які відповідають „соціальним контактам реального іншомовного спілкування”¹, „типовим ситуаціям іншомовного спілкування”², в яких функціонують економісти-міжнародники. Цей критерій також передбачає відбір таких лексичних одиниць, які адекватні (тобто відповідають) своєму призначенню щодо надання можливості студентам правильно висловити свою думку або аргументувати її, вживаючи саме той термін, який коректно передає думку і який точно позначає відповідне поняття. Адекватно відібрані лексичні одиниці повинні забезпечити студентам можливість розуміти зміст прочитаного або прослуханого, правильно відреагувати на отриману інформацію або обрати відповідну стратегію комунікативної поведінки. Критерій адекватності відбору лексичного матеріалу спрямований на відбір такої лексики, яка орієнтована на спеціальність студентів і яка може стати засобом незалежної самостійної роботи і надати нові можливості для самоосвіти у майбутньому, про що наголошується у Програмі (2005 р.).

Критерій частотності передбачає відбір такої лексики, коефіцієнт повторюваності якої у різних джерелах відбору становить не нижче п'яти. Керуючись цим критерієм, слід пам'ятати вказівку Ю.І.Пассова про те, що відбір лексичних одиниць повинен відповідати не глобальній частотності, а частотності для вирішення мовленнєвого завдання у конкретній ситуації, тому що досягнення потреб комунікації можливе лише при врахуванні системи мовленнєвих засобів і відповідної організації матеріалу на основі ситуацій і мовленнєвих завдань³.

Критерій практичної необхідності важливий з огляду відбору такої лексики, яка необхідна для задоволення прагматичних потреб студентів в оволодінні іноземною мовою за фахом. Якщо відібрана лексика не має для студентів практичного значення у плані комунікації, якщо у них не відчувається потреби у сприйнятті й засвоєнні термінологічного вокабуляру, то свідомо чи несвідомо студент відкине запропоновані йому слова, чим знизиться ефективність навчання лексики, а відтак і впаде рівень сформованості лексичної компетенції.

Критерій тематичності у процесі відбору термінологічної лексики застосовується з метою контекстного її

¹ Манякіна Л. Ф. Обучение студентов техникумов торгово-экономического профиля ведению профессионально направленной беседы на английском языке: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / КГЛУ. – К., 1998. – С. 59.

² Морська Л. І. Формування вмінь професійного спілкування англійською мовою у студентів факультету фізичного виховання: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 2001. – С. 85.

³ П а с с о в Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. 2-е изд. – М.: Просвещение, 1991. – С. 39.

групування за тематичною ознакою, що дозволяє будувати важливі для процесів запам'ятовування й асоціативного засвоєння, за О.О.Лсонтєвим, лексико-семантичних мікросхем і ситуативно пов'язаних лексичних груп. Важливість цього критерію полягає й у тому, що відібрана фахова лексика проходить крізь призму тематики спеціальних економічних дисциплін і відбиває основні положення економічної теорії, забезпечуючи пріоритет предметної сторони змісту навчання над мовною.

Таким чином доцільними критеріями відбору лексичного матеріалу для формування лексичної компетенції у студентів-економістів вважаємо критерії *професійної спрямованості, адекватності, частотності, практичної необхідності і тематичності*.

Виділення якісних критеріїв відбору лексики тісно пов'язане з проблемою визначення *кількісних параметрів термінологічної лексики* для укладання словника-мінімуму. Вивчаючи це питання шляхом детального аналізу науково-методичної літератури, ми, слідом за Л.І.Морською, вважаємо, що „сьогоднішній стан досліджень проблеми відбору лексики для навчання іноземних мов у немовному ВНЗ не дає однозначної відповіді на питання про те, скільки і які лексичні одиниці повинні бути засвоєні у кожному конкретному випадку і як їх потрібно найкращим чином відбирати”¹. Свідченням цього є аналіз нормативних документів, зокрема ЗСР і Програми з англійської мови для професійного спілкування (2005 р.) та огляд праць деяких дослідників (І.М.Бермана, В.Д.Борщовецької, Н.Г.Вишнякової, Є.Д.Розанова, П.С.Сасенко, Г.С.Скуратівської та ін.).

На нашу думку, відмінності й розбіжності у кількісному аспекті необхідних для вивчення студентами немовних ВНЗ лексичних одиниць пояснюються багатьма чинниками, серед яких виділяємо, наприклад, неоднакову кількість відведених для вивчення іноземної мови навчальних годин у різних ВНЗ економічного профілю, застосування неузгоджених програм підготовки студентів, різний рівень кадрового і матеріально-технічного забезпечення викладання іноземної мови та ін. Як зазначено у Програмі (2005 р.), на вибір лексичних елементів впливають академічні та/або професійні сфери і ситуації, в яких вони мають вживатися, тому підбір лексики може у значній мірі різнитися в окремих робочих програмах. Враховуючи зазначене вище, для визначення кількості лексичних одиниць, необхідних для складання словника-мінімуму англійської економічної лексики, ми виходили з міркування Ю.О.Жлуктенка про те, що „не можна навчати студентів фахової лексики взагалі, її можна навчити лише в межах певної відібраної тематики, яка буде стояти найближче до основних питань профільної дисципліни факультету”². Також ми погоджуємося з О.Б.Тарнопольським і С.П.Кожушко, котрі вважають, що мінімізація кількості відібраних лексичних одиниць є запорукою успіху в навчанні іноземної

мови, оскільки чим менше обсяг матеріалу, тим більше шансів добитися ефективного його засвоєння. Іншими словами, для результативного навчання студентів необхідна мінімально достатня кількість нової іншомовної лексики, яка б відповідала їхнім потребам та забезпечувала, за Г.В.Барабановою, досягнення рівня комунікативної достатності для повноцінного мовленнєвого спілкування в обмеженому колі типових комунікативних ситуацій майбутніх фахівців.

Грунтуючись на проведеному вище аналізі проблеми відбору англійської економічної лексики, перейдемо до опису *процедури відбору*, котра охоплює таку послідовність операцій:

- вивчення номенклатури сфер, тем і ситуацій, характерних для професійної діяльності студентів-економістів, аналіз програмних вимог щодо змістового наповнення навчального матеріалу, його відповідності потребам студентів;
- пошук і підготовка текстових автентичних матеріалів визначених вище жанрів, їх аналіз на відповідність вибраним критеріям відбору, обробка та систематизація відібраних джерел термінологічної лексики;
- вибір одиниць лексики згідно з визначеними критеріями відбору, її фіксування на паперових й електронних носіях, переклад термінів на українську мову;
- створення списку фахової лексики, її аналіз і порівняння з іншими, аналогічними словниками-мінімумами, які є в матеріалах наукових досліджень з даної проблеми, уточнення і складання остаточного варіанта.

В результаті проведеної роботи був складений репрезентативний список англійської економічної лексики у кількості 434 термінів-слів і термінів-словосполучень, які пропонуються для засвоєння студентами на 4-му курсі освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр”, котрі спеціалізуються у міжнародній економіці та зовнішньоекономічній діяльності. Термінологічна лексика, відібрана у відповідності до розглянутих вище критеріїв, знаходиться в межах академічної та професійної сфери діяльності економістів-міжнародників, узгоджується з цілями і змістом навчання студентів і забезпечує їм механізм виконання комунікативних завдань, пов'язаних із спеціалізацією, і є реальним кількісним показником лексики, яку можна опанувати у межах відведеного Робочою програмою навчального часу.

Таким чином, ми розглянули проблему відбору навчального матеріалу для формування англійської лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей – майбутніх фахівців у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Проведене дослідження дозволяє перейти до підготовки й розробки методичної типології англійської економічної лексики і створення адекватних вираз для її навчання, що становить перспективу подальшої роботи.

Г.А.Гринюк (м. Київ)

Ю.О.Семенчук (м. Тернопіль)

¹ Морська Л.І. Формування вмій професійного спілкування англійською мовою у студентів факультету фізичного виховання: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 2001. – С. 81.

² Методика викладання іноземних мов у вищій школі / За ред. проф. Ю.О. Жлуктенка. – К.: Вища школа, 1971. – С. 31.